

נובקי

(Nováky). מחנה ריכוז ועבודה בסלובקיה, ליד העיירה נ' שבמרכז המדינה. כבר בסתיו 1941 הובאו יהודים למקום, ואולם, המחנה הוקם רק באביב 1942, בעת גירוש יהודי סלובקיה. 'מרכז היהודים' בסלובקיה ניהל מאבק עם משרד הפנים על הקמת מחנות עבודה, שלעובדים בהם תהיה חסינות מגירוש, ובמחנה צבאי שבו רוכזו היהודים לקראת גירושם מפולין הוקם מחנה העבודה נ'. ואולם, למרות זאת היו כמה משלוחים מנ' לפולין. במחנה התרכזו בעלי-מקצוע, ובמבנים בלתי-גמורים החלו לייצר.

מפקד המחנה, פולהורה, קצין במשמר הלינקה, לא יציב, בעל מצבי-רוח משתנים ושתיין, היה ניתן להשפעה בידי מנהיגי היהודים במחנה. ליד המפקד פעלה המועצה היהודית שהיתה מורכבת מיושב-ראש, מנהל אדמיניסטרטיווי, ראש משטרת המחנה, בעלי תפקידים שונים ונציגי עובדים. בראש המועצה עמד המהנדס אוטו מנדלר, מארגן מעולה ובעל השפעה רבה על היהודים והשומרים כאחד.

הייצור במחנה הותאם לצורכי השוק. הלקוחות העיקריים היו מוסדות המדינה, הצבא, המשטרה ו'משמר הלינקה'.

נ' היה הגדול במחנות העבודה בסלובקיה. היו בו 1,600 עצורים, הכנסותיו היו 38.5% מהכנסות כלל מחנות העבודה, והוא הצליח מבחינה כלכלית. בשנת 1943 השתפרו תנאי החיים בנ', והתזונה השביעה רצון. במחנה פעלו מוסדות חינוך קדם יסודי וכיתות של בית-ספר יסודי, מוסדות סעד ומרפאה, השפעה רבה היתה לפעילות תרבות, שכללה הרצאות, חוגי לימוד, חוג דרמטי ולימודי תורה. הצעירים עסקו בספורט ונבנתה בריכת שחייה.

התנאים המיוחדים של המחנה, ששכן בקרבת אוכלוסייה שלא אהדה את המשטר הקלריקלי-הפשיסטי, בשטח הררי מיוער לרגלי הר וטצ'ניק (Vtacnik), איפשרו הקמת מחתרת פעילה בנ', ובה השתתפו הקומוניסטים וחברי תנועות הנוער הציוניות. בפרוץ המרד הסלובקי הלאומי באוגוסט 1944 שוחרר המחנה, ויחידה לוחמת של המחנה, על 205 לוחמיה, הצטרפה אל הצבא המתמרד. היא הועברה אל החזית ליד העיירה בטובני (Batovany), ולחמה בעקשנות כנגד הצבא הגרמני שנשלח לדכא את המרד. 35 לוחמים מיחידת נ' נפלו בקרבות.